در تازه‌ترین تحلیل رهبر انقلاب درخصوص وقایع اخیر مطرح شد

آمریکا مدیر کشتار، اروپا نگران فروپاشی اسرائیل

صفحه ۲

فرهیختگان

وفات حضرت معصومه(س) را تسلیت می‌گوییم

روزنامه خبری، تحلیلی، دانشگاهی صبح ایران

صدای نخبگان، نگاه جوانان

۱۶ صفحه

۵۰۰۰ تومان

فصل جدید رادیو مضمون: روایت سال‌های جنگ

شماره مسلسل ۴۷۷۹

پنجشنبه ۴ آبان ۱۴۰۲

۱۰ ربیع‌الثانی ۱۴۴۵

۲۶ اکتبر ۲۰۲۳

شماره ۳۹۹۱

| Thu | 26 Oct 2023 | vol.15 | No. 3991 | 16 Pages

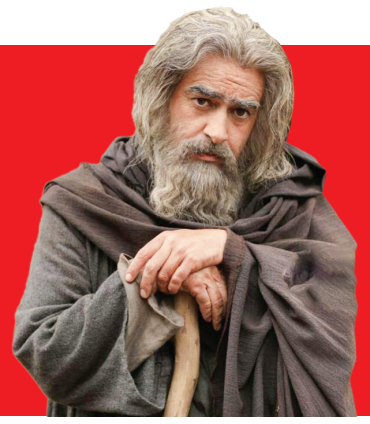

معشوقه به سامان شد؟

آخرین خبرها از سرنوشت فیلم «مست عشق»
شمس و مولانا به ایران می‌آیند

صفحه ۱۲

اردوغان بعد از کشتار ۷ هزار نفر در غزه گفت صهیونیست‌ها از «حسن نیت» ترکیه سوءاستفاده کرده‌اند ولی از قطع ارتباط اقتصادی آنکارا با رژیم حرفی نزد

سلطان اعتراف

صفحه ۸

هر ۱۵ دقیقه در فلسطین یک کودک کشته می‌شود

مرگ یونیسف و بقیه مترسک‌ها

۷

اساتید در نشست «دانشگاه، خانه گفت‌وگو» پاسخ دادند

دنیای پسا ۷ اکتبر چه شکلی است؟

۵،۴

خبرنگار روایت می‌کند

فلسطین؛ وطن دوم تونسی‌ها

۱۳

اقتصاد سیاسی نابودی اسرائیل؛ آغاز جهش اقتصادی جهان اسلام

یادداشت

حجت‌الله عبدالملکی
عضو هیات‌علمی و دانشیار اقتصاد دانشگاه امام صادق(ع)-کارشناس اقتصاد مقاومتی

فارغ از جنبه‌های اعتقادی و سیاسی نابودی رژیم صهیونیستی و اهمیت فوق‌العاده آن، تداوم موجودیت این رژیم از موانع اصلی شکوفایی و پیشرفت اقتصادی جهان اسلام محسوب می‌شود و بر خلاف هراس بسیاری از دولتمردان کشورهای اسلامی-عربی از اثرات اقتصادی رویارویی با این موجود جعلی، حذف آن به مثابه رفع یکی از موانع اصلی پیشرفت اقتصادی منطقه و ملت‌های مسلمان و حتی غیرمسلمان، دوره‌ای جدید از شکوفایی و جهش اقتصادی جهان اسلام را رقم خواهد زد.

جهان اسلام (کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی) با داشتن حدود ۲۵ درصد جمعیت جهان، کمتر از ۱۰ درصد تولید ناخالص جهانی را به خود اختصاص داده است. این در حالی است که بیش از ۲۵ درصد منابع اقتصادی جهان (اعم از منابع زیرزمینی مانند نفت و گاز و سایر معادن و منابع دیگر) در اختیار این کشورها قرار دارد. در ارزیابی علل این عقب‌ماندگی نقش سیاستگذاری ناصحیح اقتصادی قابل انکار نیست. بی‌توجهی به عنصر درون‌زایی در مدیریت اقتصادی، اتکا به خام فروشی، بی‌برنامگی در انتقال و رشد فناوری و عوامل دیگر ناشی از ضعف عملکرد درونی اقتصاد این کشورها حائز اهمیت است؛ اما در زمره عوامل بیرونی این اتفاق، حضور رژیمی در مقیاس و با عنوان اسرائیل در نقطه‌ای حساس از جغرافیای منطقه و جهان اسلام، از عوامل بسیار مهم و در عین حال مغفول به شمار می‌رود و رفع این عارضه زمینه جهشی قابل ملاحظه در اقتصاد منطقه و جهان اسلام را فراهم می‌آورد.

۱. آغاز اسرائیل و پایان امنیت اقتصادی در منطقه: بی‌شک عنصر امنیت، مهم‌ترین عامل در سرمایه‌گذاری، پیشرفت و جهش تولید محسوب می‌شود، عاملی که با شکل‌گیری اسرائیل به طور رسمی از منطقه غرب آسیا و شمال آفریقا رخت بربست! ذات این رژیم جعلی به جز ناامنی نیست، چه اینکه این موجود نه در فرآیند طبیعی شکل‌گیری یک کشور و ملت، بلکه با تعرض و اشغال و قتل و آوارگی میلیون‌ها انسان به وجود آمده و لذا ذاتا موجودیتی خشن، مهاجم و متجاوز است. همچنین براساس مقدمات علم اقتصاد، انتظار سرمایه‌گذاری و پیشرفت اقتصادی در مجاورت یکی از بزرگ‌ترین زرادخانه‌های تسلیحاتی و هسته‌ای جهان که قواعد بین‌المللی عدم اشاعه را نپذیرفته و به طور دائم کشورهای مختلف را به حمله نظامی و هسته‌ای تهدید می‌کند، انتظاری واهی و بی‌پایه است.

۲. رژیم صهیونیستی و ازهم‌گسیختگی زنجیره ارزش تولید در کشورهای منطقه: امکان طبیعی تقسیم کار بین‌المللی و هم‌افزایی بین کشورهای مختلف اسلامی حاضر در منطقه برای تکمیل زنجیره ارزش وجود دارد. زنجیره‌های بین‌المللی ارزش در حوزه‌های انرژی، حمل‌ونقل، علم و فناوری، بهداشت و سلامت، گردشگری و برخی حوزه‌های دیگر ناشی از مزیت‌های نسبی طبیعی و انسانی کشورهای غرب آسیا و شمال آفریقا قابل شکل‌گیری است، اما حضور رژیم صهیونیستی در نقطه ثقل این کشورها (از سمت شرق، افغانستان، پاکستان، کشورهای آسیای میانه، ایران، عراق، سوریه و لبنان؛ از سمت جنوب عربستان، یمن، بحرین، قطر، عمان، امارات؛ از سمت غرب مصر و کشورهای آفریقایی و از شمال، ترکیه) عملا سکته‌ای در تعامل اقتصادی بین کشورهای اسلامی منطقه ایجاد و زنجیره‌های ارزش را پاره کرده است.

۳. رژیم صهیونیستی و کاهش بهره کشورهای منطقه از اقتصاد مدیترانه: دریای مدیترانه از ظرفیت‌های اقتصادی کم‌نظیری برخوردار است. از اقلیم و هوای مناسب، تا ایجاد ارتباط بین بیش از ۲۵ کشور در اطراف خود، فرصت‌های زیادی برای تولید و تجارت و انتقال فناوری ایجاد کرده است، ظرفیتی که به واسطه حضور رژیم صهیونیستی در حاشیه این دریای غنی، امکان بهره‌مندی کامل کشورهای اسلامی (در شمال، شرق و جنوب این دریا) را از بین برده است. در شرایطی که این دریا می‌تواند بستری برای هم‌افزایی سازنده کشورهای غرب آسیا و شمال آفریقا با کشورهای اروپایی باشد، این رژیم به عنوان عنصری اختلال‌گر عمل می‌کند.

۴. رژیم صهیونیستی و فرار سرمایه از منطقه: ناامنی حاصل از حضور این رژیم در منطقه علاوه بر منع حضور سرمایه‌گذاران شرقی و غربی در منطقه، باعث فرار سرمایه‌گذاران بومی همین منطقه نیز شده است. کاهش سرمایه‌گذاری نتیجه‌ای به جز افزایش خام فروشی و افول روزافزون اقتصادهای دارای ظرفیت منطقه نخواهد داشت.

۵. رژیم صهیونیستی و زوال سرمایه اجتماعی در کشورهای مسلمان: امروزه نقش سرمایه اجتماعی در پیشرفت اقتصادی کشورها اثبات شده است. در تعریفی ساده، سرمایه اجتماعی عبارت است از درهم تنیدگی و انسجام درون و بین ملت و دولت. حمایت دینی و انسانی ملت‌های اسلامی از مردم فلسطین و تقاضای آنها از دولت‌هایشان برای اقدام عملی در راستای نابودی اسرائیل از یک سو و هراس و عادی‌سازی روابط سیاسی و اقتصادی دولتمردان این کشورها با رژیم صهیونیستی از سوی دیگر طی بیش از ۷۰ سال اخیر باعث تنزل قابل ملاحظه سرمایه اجتماعی در این کشورها و به تبع آن کاهش اثربخشی سیاست‌ها و برنامه رشد و جهش اقتصادی آنها شده است.

۶. رژیم صهیونیستی و بحران اقتصاد آب در منطقه: بدون آب امکان پیشرفت اقتصادی وجود ندارد. از سوی دیگر منطقه غرب آسیا نیز از مناطق بحران‌خیز جهان در حوزه آب بوده و این رژیم نقش اساسی در تشدید این بحران داشته است. انحراف رود اردن از جنوب دریاچه طبریه به سمت اسرائیل با اعمال زور و فشار، تسخیر بلندی‌های جولان در سوریه به علت داشتن بارندگی‌های فراوان، کنترل سرچشمه‌های رودهای اردن، حاصیانی، نیاس در سوریه، تجاوز به جنوب لبنان به‌منظور اشراف بر مسیر رودخانه لیتانی و تغییر مجرای آن، برخی از اقدامات خصمانه این موجود در حوزه آب است که منجر به تشدید بحران در منطقه شده است. در صورتی که اثرات مخرب اقتصادی حضور این رژیم جعلی به نحو مناسب به اطلاع ملت‌ها و دولت‌های منطقه برسد، در کنار الزامات سیاسی و اعتقادی، می‌تواند به شکل‌گیری اجماع و اقدام موثر برای حذف این غده سرطانی بینجامد.

قوی سیاه هوش مصنوعی و دنیای سفید کودکان

یادداشت

فاطمه کنعانی
عضو هیات‌علمی پژوهشکده مطالعات فناوری

احتمالا عنوان یادداشت را که خواندید، این سوال در ذهن شما شکل گرفت که قوی سیاه چیست و چرا آن را به هوش مصنوعی نسبت دادم؟ نظریه قوی سیاه، به رویدادها و پدیده‌های غیرمنتظره و جنجال‌برانگیز با پیامدهای جبران‌نشدنی اشاره دارد. به زبان استعاره، هوش مصنوعی را می‌توان مانند قوی سیاهی دانست که حداقل تا دو دهه اخیر، کسی فکرش را هم نمی‌کرد که با چنین موجودی روبه‌رو شود؛ موجودی که می‌تواند مشابه انسان فکر و عمل کند و حتی پاسخی برای بسیاری از سوال‌های ما داشته باشد. شاید تعجب کنید که چرا اصطلاح «او» را به جای «آن» به کار بردم. راستش را بخواهید دور از انتظار نیست که در آینده‌ای نزدیک شخصیت و هویت یا حتی حق شهروندی برای این موجود قائل شویم.

عدم قطعیت‌های پیرامون هوش مصنوعی کم نیستند، اما درمورد فراگیری تاثیرات آن بر همه جوانب زندگی‌مان اتفاق نظر جمعی وجود دارد. در چنین فضای گسترده ارتباطات انسان و ماشین، تعامل فزاینده کودکان با سیستم‌های هوش مصنوعی، موضوعی است که بسیار حائز اهمیت بوده اما کمتر به آن توجه شده است. اگر قدری درمورد رفتار کودکان اطراف‌مان دقیق‌تر شویم به خوبی خواهیم دید که آنها درحال حاضر به روش‌های مختلف با فناوری‌های هوش مصنوعی تعامل دارند و دامنه این تاثیرات حتی کودکان سنین پایین‌تر را که سواد خواندن و نوشتن ندارند هم دربر می‌گیرد؛ کودکی که با بیان نام بازی مورد علاقه خود، آن را در کسری از ثانیه جست‌وجو و دانلود می‌کند، بدون اینکه نسبت به پردازش صدا و تصویر آگاهی داشته باشد، توانسته با ماشین تعامل برقرار کند. به علاوه زندگی و رفاه کودکان از اثرات غیرمستقیم این فناوری نیز متاثر می‌شود.

از سوی دیگر نباید فراموش کرد که رفاه آینده هر جامعه، پیوند عمیقی با سلامت کودکان دارد و با توجه به آسیب‌پذیری بالای آنان، با در نظر نگرفتن نیازها و حقوق کودکان، جامعه متحمل هزینه گزافی خواهد شد، اما با وجود گستردگی و عمق زیاد تاثیرات هوش مصنوعی، مرور استراتژی‌های ملی کشورهای توسعه‌یافته و پیشرو هم نشان می‌دهد که این موضوع مهم از دیدرس سیاستمداران مغفول مانده است و در معدود برنامه‌هایی هم که سخن از این نسل به میان آمده، عموما تنها ابعاد آموزش و مشاغل آینده موضوع تمرکز قرار گرفته است. اما ابعاد حقوق کودکان بسیار فراتر از آن است که در این دو بعد خلاصه شوند؛ کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل متحد[1]، علاوه بر اینکه مشابه بزرگسالان، حقوق بهداشت و سلامت، اجتماعی، مدنی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی برای کودکان قائل است، در پیمان‌نامه جهانی تاکید کرده که کودکان علاوه بر این حقوق، نیازمند حمایت‌ها و مقررات منحصربه فردی نیز هستند.

البته شکی نیست که هوش مصنوعی حتی در مراحل اولیه رشد خود هم اثرات مثبتی در بهبود سلامت جسم و روان و حتی تامین امنیت کودکان داشته است؛ در این مورد می‌توان به مثال‌هایی ازجمله تشخیص زودهنگام اوتیسم و نشانه‌های افسردگی ناشی از گفتار کودکان و اختلالات ژنتیکی نادر، شناسایی سودجویان و محتوای نامناسب، شخصی‌سازی آموزش و موارد مشابه اشاره کرد، اما واقعیت این است که حساسیت دوبله بودن این شمشیر برای نسل جدید چند برابر است.

در سال‌های اخیر، یونیسف و مجمع جهانی اقتصاد در زمینه حقوق کودکان در ارتباط با هوش مصنوعی و فرصت‌ها و تهدیدهای آن، اقدامات ارزشمندی انجام داده‌اند. یک راهنمای سیاستگذاری درمورد هوش مصنوعی برای کودکان نیز در سال ۲۰۲۱ توسط یونیسف و همکاری دولت فنلاند منتشر شد. در این فایل راهنما که درواقع مکملی است برای توسعه هوش مصنوعی انسان‌محور با محوریت کودکان، توصیه‌هایی به سه گروه سیاستمداران و صنایع، والدین و نوجوانان در توسعه و استفاده از این فناوری شده است. ۹ الزام اساسی خطاب به سیاستمداران و صنایع عبارتند از:

۱- از رشد و رفاه کودکان حمایت کنید.

۲- از دسترسی عادلانه کودکان به سیستم‌های هوش مصنوعی و طراحی برای ایشان اطمینان حاصل کنید.

۳- انصاف و عدم تبعیض کودکان را در اولویت قرار دهید.

۴- از داده‌های کودکان و حریم خصوصی‌شان در دنیای هوش مصنوعی حمایت کنید.

۵- از امنیت کودکان در مقابل سیستم‌های هوش مصنوعی اطمینان حاصل کنید.

۶- شفافیت، توضیح‌پذیری و پاسخگویی را برای کودکان فراهم کنید.

۷- دولت‌ها و کسب‌وکارها دانش هوش مصنوعی و حقوق کودکان را کسب کنند.

۸- کودکان برای توسعه حال و آینده هوش مصنوعی آماده باشند.

۹- یک محیط فعال ایجاد کنید.

اما والدین در مواجهه فرزندان‌شان با این قوی سیاه چگونه باید برخورد کنند؟ در ادامه به چند هشدار و توصیه به والدین در راستای آگاهی‌بخشی کودکان در کاربرد هوش مصنوعی اشاره شده است:

۱- آگاهی و دانش خود را درمورد سیستم‌های هوش مصنوعی و به خصوص نوع مولد آن ارتقا دهید.

۲- ابزارهای متناسب با سن و مرحله رشدی کودک خود در اختیارش قرار دهید.

۳- به کودکان خود بگویید که فراموش نکنند هوش مصنوعی دوست‌شان نیست! کودکان همواره باید بدانند که در تعامل با یک سیستم هوش مصنوعی، با یک ماشین سروکار دارند نه یک فرد مورد اعتماد. این موجود عجیب با رصد و تحلیل سوابق چت و جست‌وجوهای کودک شما و تقلید، می‌تواند در ظاهر فردی نزدیک به علایق او، به راحتی دلش را ببرد تا جایی که وقت‌گذرانی با آن برایش لذت‌بخش شود.

باید به کودکان خود یادآوری کنیم که اطلاعات شخصی حساس خود را به سیستم‌های هوش مصنوعی و چت جی‌پی‌تی ندهند؛ چراکه ممکن است بدون رضایت آنها در هر زمانی مورد استفاده قرار گیرد.

۴- این ابزارها آنچه ارائه می‌دهند، براساس الگوریتم‌ها و داده‌هایی است که براساس آنها یادگرفته‌اند، بنابراین لزوما اطلاعات صحیح و دقیقی ندارند و نباید به تنهایی مبنای تصمیم‌گیری قرار گیرند.

۵- به کودکان خود، شیوه تفکر انتقادی را آموزش دهید؛ کودکان باید بیاموزند که درمورد اطلاعاتی که از اینترنت و ربات‌ها و... دریافت می‌کنند، عمیقا تأمل کنند و به راحتی آن را نپذیرند.

۶- از شیوه کارکرد وسایل و دستگاه‌های هوشمند منزل خود و داده‌هایی که جمع‌آوری و انباشت می‌کنند، اطمینان حاصل کنید و درصورت لزوم، تنظیمات اولیه آنها را به‌گونه‌ای که امن باشند، تغییر دهید.

۷- فرزندتان را از ریسک‌های تعامل با ماشین و هوش مصنوعی مطلع کنید.

۸- به کودکان خود بگویید که سیستم‌های پیشنهاددهنده، برای جذب شما طراحی شده‌اند، لذا ممکن است موارد غیراخلاقی را به شما نشان دهند.

۹- درصورتی که سن کودکان اجازه می‌دهد، با آنها در رابطه با راه‌های محدود کردن دسترسی‌ها و حفظ حریم خصوصی صحبت کنید.

جمع‌بندی

محافظت از کودکان در دنیای متاثر از هوش مصنوعی و درهم‌تنیده به سوگیری‌های الگوریتمی و تهدیدهای ناشی از این فناوری، یک مسئولیت اخلاقی و شهروندی ماست. این درحالی است که حمایت از حقوق کودکان در این زمینه یا نادیده گرفته شده یا توجه بسیار کمی به آن شده است. درواقع کودکان با سیستم‌های هوش مصنوعی تعامل دارند یا تحت‌تاثیر سیستم‌هایی قرار می‌گیرند که برای آنها طراحی نشده است. سیر تحولی این فناوری به حدی با سرعت می‌تازد که از رصد تمامی اخبار روزانه یافته‌های بشر در این زمینه عاجزیم. بشری که روی جزئی‌ترین ابعاد هوش انسانی تمرکز کرده و در تلاش برای شبیه‌سازی هرچه بیشتر هوش مصنوعی به آن است، چگونه می‌توان انتظار داشت که به ابعاد تاثیرات آن بی‌توجه باشد؟!

هدف از این نوشتار، بازنمایی اهمیت حقوق کودکان در ارتباط با هوش مصنوعی است و در این خصوص، پیشنهادها و الزامات مختصری برای سیاستمدار، کسب‌وکار و والدین ارائه شد. ممانعت و دورنگه‌داشتن این نسل از فناوری‌های روز، غیرمنطقی و نشدنی است، اتفاقا برعکس کودکان باید تشویق شوند تا درمورد این فناوری که نقش پررنگی در زندگی آن‌ها خواهد داشت، کنجکاو شوند و بدانند؛ چراکه عدم آگاهی، می‌تواند موجب نابرابری و مشکلات جبران‌ناپذیر شود. اما لازم است اقدامات جهانی بیشتری برای اطمینان از اینکه منافع و حقوق کودکان در سیاست‌های ملی و بین‌المللی، طراحی و توسعه فناوری‌های هوش مصنوعی انجام شوند. سیاستمداران و دولت‌ها باید محافظت از این نسل را در قبال آسیب‌های هوش مصنوعی مدنظر داشته باشند و شناسایی و اولویت‌بندی مسائل کودکان در توسعه استراتژی‌های هوش مصنوعی ملی را در فوریت کارهای خود قرار دهند.

خطاب به توسعه‌دهندگان سیستم‌های هوش مصنوعی باید گفت فناوری به‌گونه‌ای طراحی شود که هم نوآور باشد و هم مسئولیت‌پذیر. در طراحی سیستم‌های مبتنی بر هوش مصنوعی باید با رویکرد آینده‌اندیشی، مشخصه‌های انسانی، اخلاقی، شفافیت، انصاف، در دسترس بودن و هر آنچه که خطرات استفاده از این سیستم‌ها را به خصوص برای کودکان کاهش می‌دهد، لحاظ کنند.

از سوی دیگر والدین باید به جای تلاش برای محافظت و دور نگه داشتن فرزندان‌شان از وسایل هوشمند، فعالانه برخورد کنند و به آنها کمک کنند تا راه‌های سالم و امن استفاده از این ابزارها را بیاموزند و با آگاهی‌بخشی درمورد چگونگی کارکرد هوش مصنوعی، آنها را از مخاطرات احتمالی آن، دور نگه دارند. آموختن نگاه انتقادی به فناوری نیز نکته بسیار ظریفی است که درعین حال که نباید فرزندان نسبت به فناوری‌هایی که با زندگی آنها عجین شده کاملا بی‌اعتماد باشند، کودکان باید یاد بگیرند که چگونه از این ابزارها به گونه‌ای اخلاقی و مسئولانه و امن استفاده کنند.

منابع:

پیمان‌نامه حقوق کودک، مصوب مجمع عمومی سازمان ملل متحد در ۲۰ نوامبر ۱۹۸۹.

Kendorski, J. , A school psychologist explains how to talk to your kids about AI, 2023, How to talk to kids about AI risks, uses | Expert Opinion (inquirer. com)

UNICEF, AI guide for parents, 2021, https://www. unicef. org/globalinsight/media/2336/file

UNICEF, Policy guidance on AI for children, 2021, https://www.unicef.org/globalinsight/media/2356/file/UNICEF-Global-Insight-policy-guidance-AI-children-2.0-2021.pdf

UNICEF and World Economic Forum. (2023). Children and AI Where are the opportunities and risks? Retrieved from https://www. unicef. org/innovation/sites/unicef. org. innovation/files/2018-11/Children%20and%20AI_Short%20Verson%20%283%29. pdf

Williams, R. And Heikkil, M. , 2023, You need to talk to your kid about AI. Here are 6 things you should say, https://www. technologyreview. com/2023/09/05/1079009/you-need-to-talk-to-your-kid-about-ai-here-are-6-things-you-should-say/

World Economic Forum, Artificial Intelligence for Children, 2022, Artificial Intelligence for Children | World Economic Forum (weforum. org)

پی‌نوشت:

1. The United Nations Convention on the Rights of the Child (CRC)

انا لله و انا الیه راجعون

برادر گرامی جناب آقای دکتر سیدعلی حسینی

درگذشت پدر بزرگوار جنابعالی موجب تاثر و تاسف گردید. ضمن عرض تسلیت به شما و خانواده محترم‌تان، از درگاه خداوند متعال برای آن مرحوم رحمت و غفران الهی و برای شما و سایر بازماندگان صبر و اجر مسالت می‌نمایم.

علی‌اصغر فتحی

انا لله و انا الیه راجعون

جناب آقای دکتر سیدعلی حسینی

با نهایت تاسف و تاثر درگذشت ابوی گرامی‌تان را تسلیت عرض نموده و از درگاه خداوند متعال برای آن مرحوم رحمت واسعه الهی و برای شما و سایر بازماندگان صبر جمیل و اجر جزیل مسالت دارم.

علی‌اکبر ولایتی